

Bu proje Avrupa Birliği ve
Avrupa Konseyi tarafından
finanse edilmektedir

Bu proje Avrupa Konseyi
tarafından yürütölmektedir

BATI BALKANLAR VE TÜRKİYE'YE YÖNELİK YATAY DESTEK 2019-2022

*HAKLARINIZ İÇİN:
AVRUPA STANDARTLARINA
DOĞRU*

TÜRKİYE'DE KADINLARIN ADALETE ERİŞİMİNİN DESTEKLENMESİ PROJESİ

KADINLARIN ADALETE ERİŞİMİ ÜZERİNE 3. ÇOK PAYDAŞLI TOPLANTI

SONUÇ RAPORU

NEVŞEHİR

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

HUKUK FAKÜLTESİ

Toplantı tarihi ve yeri:

30 Haziran 2022 – Nevşehir Ramada by Wyndham Cappadocia Hotel

Bu rapor, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin mali desteğiyle hazırlanmıştır. Burada ifade edilen görüşler hiçbir şekilde tarafların resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

TÜRKİYE'DE KADINLARIN ADALETE ERİŞİMİNİN DESTEKLENMESİ PROJESİ

KADINLARIN ADALETE ERİŞİMİ ÜZERİNE ÇOK PAYDAŞLI TOPLANTI III (NEVŞEHİR) SONUÇ RAPORU

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin Türkiye'de kadınların adalete erişimini uluslararası standartlar ve Avrupa standartları doğrultusunda güçlendirmeyi amaçlayan proje kapsamında düzenlenen toplantılardan üçüncüsü 30 Haziran 2022 tarihinde Nevşehir'de yapılmış olup, toplantıya toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları, kadının adalete erişimi alanında çalışan ilgili kamu kurum ve kuruluşlar, üniversite ve sivil toplum kuruluşları katılmış olup, toplantıya ilişkin rapor aşağıdaki gibidir.

I. TOPLANTIYA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Katılımcı Sayısı: 43 (35 Kadın, 8 Erkek)

Katılımcı Profili: Türkiye Barolar Birliği, Nevşehir Barosu, Nevşehir Valiliği Eşitlik Birimi, Nevşehir Belediyesi, Hacı Bektaş Belediyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi, Nevşehir Jandarma, Nevşehir ŞÖNİM ve ilgili sivil toplum örgütleri

Toplantı iki aşamalı olup, ilk aşama projenin tanıtımı, konu hakkında bilgilendirme ve problemleri belirtmek üzere tasarlanmıştır. İkinci aşama ise toplantıya katılan paydaşların kadınların adalete erişimi önündeki engeller ve çözüm önerilerini tartışmalarına ayrılmıştır.

İlk aşamada projenin bilgilendirilmesi yapılmış ve temel amaç olarak kadınların adalete erişimi önündeki engellerin kaldırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı adli yardım hizmetleri ve kadınlar arasında hukuk okur- yazarlığını arttırmak olarak belirtilmiştir. Bu hususta kurumlar arası işbirliğinin önemi açıklanmış ve alanda işbirliğiyle dönüşüm sağlanacağı belirtilmiştir. İlk bölümdeki konuşmalarda, adalete erişimle ilgili engeller ve bu konudaki kısa bilgilendirme üzerinde de durulmuştur. Bu hususta yapılan bilgilendirme aşağıdaki konuları kapsamaktadır:

Kadınların adalete erişimi konusundaki en önemli engellerden bir yoksulluktur. Diğer önemli neden toplumsal cinsiyet ön yargılarıdır. Yapısal sorunlar söz konusu olup, baroların adli yardım kalitesinin artırılması gereklidir. Adli yardım bütçesinin çok sınırlı olması önemli engel oluşturmaktadır. Adli yardım bütçesi sınırlılığı baroları ikiliğe düşürmekte, gerekli hizmeti verememektedirler.

Gülriiz Uygur da yaptığı konuşmada genel kapsamıyla adalete erişim kavramını açıklamış ve ardından kadınların adalete erişimi, hukuki engeller ve çözüm önerileri üzerinde durmuştur. Uygur'a göre adalete erişimin yapısal adaletsizlikle ilişkisinin farkında olmak gerekir. Uygur'un konuşmasında başlıca belirttiği hususlar aşağıdakileri kapsamaktadır:

-Hukuk düzenimizde eşitlik ilkesi Anayasa başta olmak üzere hukuki mevzuatta yer almaktadır. Anayasanın 10. maddesi şekli ve maddi eşitlik olarak adlandırılan eşitlik anlayışlarına yer vermektedir. Şekli eşitlik aynı şekilde davranmak, aynı şekilde haklara sahip olmak anlamını içerirken, maddi anlamda eşitlik bu hakları kullanma olanaklarına sahip

olmakla, yani eşitliğin hayata geçirilmesiyle ilgilidir. Anayasada mevcut olan bu hükümlerin hayata geçirildiğinden söz etmek bugün için hayli güçtür.

-Eşitlik ilkesinin hayata geçirilmediği kurumların başında hukuk gelmektedir. Bu nedenle de adalete erişim bakımından da eşitsizlik söz konusudur. Adalete erişim konusunda eşitsizliğin söz konusu olmasının başlıca nedenlerinden biri toplumsal cinsiyetle ilgilidir. Diğer bir ifadeyle toplumsal cinsiyet eşitsizliği, adalete erişimi de zorlaştırmakta veya mümkün kılmamaktadır. Ülkemizde de adalete erişimle ilgili olarak başlıca engeli, toplumsal cinsiyet rollerinin sürekli yeniden üretilmesinin yer aldığı mevcut sisteme dair yapısal eşitsizlik oluşturmaktadır. Yapıda eşit olmayan hegemonik güç ilişkilerinin olması, sürekli adaletsizliğin de üretilmesine neden olmaktadır. Bu tür yapıdaki eşitsiz ilişkileri dikkate almaksızın eşitmiş gibi davranmak sonuçta eşitsiz ilişkileri daha fazla derinleştirmektedir. Şekli anlamda bir eşitlik ilkesi, yani herkesin eşit haklara sahip olduğu anlayışı bu problemleri önlemeye yeterli olmamaktadır. Avrupa Konseyinin 2018-2023 yıllarına yönelik *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Strateji Belgesi*'nde de kadınlar ve erkeklerin gerçeklikte eşitlikten uzak olduğunu, toplumsal cinsiyet boşlukları ve yapısal engeller bulunduğunu belirtilmektedir. Bu yapısal engellerin, kadın ve erkekleri geleneksel rollerine hapsederek haklarını kullanmalarını önlediğine dikkat çekilmektedir. Kadınların siyasi katılımının, adalete erişimlerinin, zararlı klişelerin (örneğin kadınların zayıf olduğu, bakım veren oldukları, babalarına veya kocalarına ait olduğu olduğu veya cinsel suçlara ilişkin kadınların giyimleri veya davranışlarıyla kışkırtıcı oldukları gibi) ve cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılmasına ilişkin gelişmelerin de çok yavaş olduğunun altı çizilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine en büyük engelin de kadınlara yönelik şiddet olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda adalete erişimle ilgili de etkili adalete erişim hakkından söz etmek gerekir.

-Etkili adalete erişim hakkı, eşitsizlikleri dikkate alarak, bunların etkilerini gidermeye yönelik düzenlemelerin yapılmasını gerektirir. Örneğin UNDP kadınların yoksulluk ve dezavantajlı diğer durumlarını da göz önünde tutularak uyumsuzlukların çözümü ve hakların korunması için adil, etkili, hesap verebilir ve ulaşılabilir bir adalete erişim tanımı vermektedir. Bu tanım çerçevesinde adalete erişim sadece adalet kurumlarına erişimle ilgili değil, aynı zamanda kadınların kuralların oluşturulma sürecinde etkili olmalarını da gerektirmektedir¹. Kadınların adalete etkili erişim kavramı, yargıyla ilgili kurumlara erişim öncesinden başlayan ve yargılama sürecini ve kararını kapsayan ve bu süreçler boyunca patriarkanın yarattığı yapısal adaletsizlik çerçevesinde toplumsal cinsiyet bakımından kaynakların dağıtılması, tanınma ve katılma bakımından ortaya çıkan engelleri göz önünde tutan bir kavramdır.

-Adalete erişimle ilgili nötr bir eşitlik anlayışından uzaklaşılması ve kavramın toplumsal cinsiyetle ilişkili olarak ele alınmasını CEDAW'la başlatmak mümkündür. Sözleşmenin bazı maddelerinde yer alan eşit hukuki mekanizmalar adalete erişimle ilgilidir. Örneğin madde 2/c'de "*kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmak ve yetkili ulusal yargı yerleri ile diğer kamu kurumları vasıtasıyla her hangi bir ayrımcılık karşısında kadınların etkili bir biçimde korunmasını sağlamak*"tan bahsedilmektedir.

¹ UNDP, *Toolkit: Women's Access to Justice*, https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/democratic-governance/access_to_justiceandruleoflaw/toolkit--women-s-access-to-justice.html (Erişim Tarihi: 27.03.2020).

-Kadınların adalete erişimiyle ilgili başlıca engeller sosyal, siyasal, kurumsal ve ekonomik engeller olarak söz konusudur. Ancak günümüzde yaşanan krizler çerçevesinde özellikle derinleşen yoksullukların kadınların adalete erişiminde başlıca engeli oluşturduğu da görülmektedir. Adli yardımda yaşanan problemler de bu konuda mevcut problem arttırmaktadır. Türkiye Barolar Birliği tarafından çıkarılan 2004 tarihli Adli Yardım Yönetmeliğin 1. maddesinde “*Adli yardımın amacı, bireylerin hak arama özgürlüklerinin önündeki engelleri aşmak ve hak arama özgürlüğünün kullanımında eşitliği sağlamak üzere, avukatlık ücretini ve yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanların avukatlık hizmetlerinden yararlandırılmasıdır*”, olarak ifade edilmiştir. Ancak mevcut problemler bu amacı gerçekleştirme engelleyenlerdir. Bunun dışında kadınlarla ilgisinde toplumsal cinsiyete duyarlı bir adli yardım mekanizmasının da olmadığı görülmektedir.

-Gerek hukuki mevzuat bakımından gerekse kurumsal ve uygulama bakımından en fazla şiddete uğrayan kadınlarla ilgili ülkemizde gelişme olduğu belirtilebilir. Bununla ilgili hukuki mevzuat yeterince kapsamlıdır. İstanbul Sözleşmesi’nden çıkmış olsa da CEDAW ın bağlayıcılığı söz konusudur. Özellikle CEDAW 33 ve 35 sayılı Tavsiye Kararları önemlidir. CEDAW 33 sayılı Tavsiye kararı kadınların adalete erişimiyle ilgili olup, bu konuda yapılması gerekenleri ayrıntılı olarak belirtmektedir. Kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili yapılan ulusal eylem planları da bu hususta oldukça önem taşımaktadır ve son yapılan eylem planında da kadınların adalete erişimi ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. İller düzeyinde valilikler nezdinde yapılan il eylem planları da bu konuda önem taşımaktadır. Ayrıca, barolar düzeyinde şiddete uğrayan kadınlarla ilgili baroların kadın hakları merkezleri çalışmalar yapmaktadır. Yine şiddete uğrayan kadınlarla ilgili ŞÖNİM’ler ve adliyelerde Adli Görüşme Odalarının kurulması iyi örnekler arasındadır. Öte yandan kurumsal düzenlemelerin olması, uygulamada problemlerin olmadığı anlamına gelmemektedir. Bu problemlerden bazıları da bugün yapılan toplantıda belirtilecektir.

II. KADINLARIN ADALETE ERİŞİMİYLE İLGİLİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

30 Haziran 2022 tarihinde Nevşehir’de yapılan toplantının ikinci kısmında paydaşlara söz verilmiş ve kadınların adalete erişimiyle ilgili hususlar aşağıdaki başlıklar halinde saptanmıştır.

A. ADLİ YARDIM VE KADINLARIN ADALETE ERİŞİMİ ÜZERİNE YERELDEKİ FAALİYETLER

Nevşehir Barosu adli yardıma en fazla başvurunun kadınlardan gelmekte olduğunu belirtmiştir (başvuranların %74’ü kadınlardır). Başvurular daha çok boşanma ve nafaka konularına dairdir. Başvurucular arasında ev temizliği işlerine gidenler ve çocuk bakımı yapanlar yer almaktadır. Başvuruculardan maddi durumlarına ilişkin ilgili evraklar istenmektedir (tapu-araç kaydı, banka hesap numaralarında para var mı? SGK’sı var mı?). Çoğunlukla başvurular kabul edilmektedir. Ancak adli yardım ödeneğinin yetersiz kalması, avukatların ödenek bekliyor olması ve ödeneklerin yapılamaması başvuruların ince elenip sıkı dokunmasına neden olmaktadır.

Adli yardıma başvuran yoksul kadınlar daha çok şiddete uğrayanlardır. Hukuk davalarında adli yardım başvuruları boşanma ve velayet davaları konularındadır. Kadınların adli yardıma daha çok başvurusu kadınların yoksulluğundan kaynaklanmaktadır. Bu durumu toplumsal cinsiyete dayalı yoksulluk olarak da adlandırmak mümkündür.

Adli yardımla ilgisinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilirlik için de bu bütçeleme elzemdir. Ancak uygulamada görülen en önemli sorunların başında mali kaynakların yetersizliği gelemektedir. Nevşehir Barosu Kadın Hakları Komisyonu olarak bakılan başvurularda, insan kaynağı da yetersizdir. Gönüllü çalışan avukat sayısı, baroda kayıtlı avukat azlığından dolayı azdır. Vaka geldiğinde cezai mi, hukuki mi ayrımı yapılmaktadır. Kadın Hakları Komisyonu ilgili konu ceza ise avukat atamakta, hukuk ise adli yardıma yönlendirmektedir. Eksiklikler çok fazladır.

Adliye içerisinde adli görüşme odaları yeterince kullanılmamaktadır. Adli Destek Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü, adliye içinde yer almaktadır. Oraya da yönlendirilme yapılmaktadır. Müdürlük hukuki ve psikolojik destek vermektedir. Baro ve Müdürlük arasında işbirliği söz konusudur.

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi : Merkezin hedefi daha çok öğrencilerdir. 2010 yılından itibaren yapılan faaliyetler : Kadınların haklarını, hukuk okur-yazarlığını geliştirmek üzerine yoğunlaşmıştır. Valilikle ilgili ortak çalışmada Nevşehir ilinde şiddeti önlemeye yönelik çalışma yapılmaktadır. Öğrencilerde toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığı arttırılmak istenmekte, 25 Kasım ve 8 Mart tarihlerinde etkinlikler düzenlenmektedir. Flört şiddetine dair resmi olmayan ve şiddetle başa çıkamadıklarında -son çare- olarak öğrenciler Merkeze başvurmaktadır. Adalete erişimle ilgili öğrenciler bilgilendirilmekte, öğrenciler arasında neyin şiddet/haksızlık olduğuna dair farkındalık yaratılmaktadır (yalnız fiziksel şiddet değil, aşağılama, hakaret vs. de şiddetin bir türü olduğu konusunda yeterli bir anlayış bulunmamakta). Merkez tarafından ayrıca flört şiddetine ilişkin araştırma da yapılmaktadır.

Kadına yönelik şiddeti önlemekle ilgili Valilik düzeyinde il eylem planı bulunmaktadır. Burada kadın ve erkeklere yönelik şiddetle ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Kadın yaşam merkezleri oluşturulması ve kadınlara yönelik ihtiyaçların neler olduğunun mahallelerde saptanması amaçlanmaktadır. Bu şekilde aile eğitim çalışmaları, erkeklerle ilgili çalışma ve 5 milyon erkeğe kadına yönelik şiddetle ilgili farkındalık çalışması yapılması hedeflenmektedir. Kahvanelerden başlayıp eğitim yapılması planlanmaktadır.

B.KADINLARIN ADALETE ERİŞİMİNDE YERELDEKİ SİVİL TOPLUM AKTÖRLERİNİN ROLÜ

Kadınların adalete erişiminde başlıca rolü Nevşehir Barosu Kadın Hakları Merkezi oynamaktadır. Bunun dışında Nevşehir Ticaret ve Sanayi Odası Kadın Girişimciler Kurulu kadın girişimcileri desteklemek üzere etkinlikler yapmakta ve Valilik Eşitlik Birimiyle de koordineli çalışmaktadır. Türk Kadınlar Birliği Nevşehir Şubesi kadına yönelik şiddetin önlenmesi, hayat boyu öğrenme gibi etkinlikler düzenlemekte, sığınma evi, hapishanedeki kadınlara, mülteci kadınlara ziyaret yapılıp, sorunlar dinlenmektedir. Dernek Çocukların cinsel istismarına karşı eğitim, çocuklara yönelik eğitim de vermektedir. Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD)-Nevşehir Ofisi sığınmacılara yönelik temel psiko-sosyal destek verilip, uyum programı yapmaktadır. Mülteci kadınların adalete erişimi konusunda çalışmalar yapılıp, bu kadınların polis merkezleri de dahil ilgili hizmetlere yönlendirmeleri yapılmaktadır. Baroyla da işbirliği yapılmakta, adli yardım konusunda destek alınmaktadır. Mültecilere

yönelik dil kursları olup, maddi ve nakdi destek verilmektedir. Tek eşlilik konusunda ve diğer hukuki konularda bilgi verilip, tercüman desteği sunulmaktadır.

C.HUKUKİ ÇERÇEVE

- **Adli yardım hizmetlerine dair hukuki çerçeve kadınların adalete erişimini sağlamak için yeterli mi?**

Adli yardıma başvuru için istenen belgeler problem yaratmaktadır. Özellikle kadın konukevinden hizmet alan kadınların adli yardım almasıyla ilgili birçok belge istenmektedir. Konukevinde kaldığı belirleniyorsa avukat atanması yapılmaktadır ancak kadınlar evraklar için koşturmakta, tek başına bırakılmamakta ve can güvenliği riski de söz konusu olabilmektedir. Adli yardım bürokrasisi bu konuda kolaylaştırılabilir mi? Adli yardımla ilgili bu konuda bir standart geliştirilebilir mi? Katılımcılar bu konudaki görüşlerini aşağıdaki şekillerde ifade etmişlerdir:

İnsan onuruna aykırı bir şekilde bilgi toplama tekniğimiz var. E-devletten bilgiler barolara açılırsa sorun giderilir. Bunun için yasa değişikliği gerekiyor. Barolar tarafından Sosyal Yardım Bilgi Sistemindeki (SoyBis) bilgilere erişimin sağlanması kadın başvurucular tarafından evrak toplama yükünü hafifletebilir. Barolarla kadın konukevleri arasında ilgili konularda protokol yapılıp sorun çözülebilir. Ama diğer kadınlar için çözüm olmuyor. UYAP üzerinden yapılan sorgulamalar Barolara açılırsa bu sorun gidilebilir. Ancak dosyaların açık olması durumunda kadın konukevinde kalan kadınların durumunu karşı taraf da görmektedir. Bu konudaki sakınca da giderilmelidir.

- **Hukuk davalarında kadınların karşılaştığı güçlükler nelerdir?**

Adli yardım boşanma, nafaka ve velayet davalarında çok sınırlı olarak verilmektedir. Maddiyat ve mülkiyet ile ilişkili davalara yönelik gelen adli yardım talepleri genelde reddedilmektedir. Daha çok kadınlara ilişkin imkanlar 6284 talepleri, boşanma, nafaka ve velayete dair konularda kullanılmaktadır.

- **Ceza davalarında kadınların karşılaştığı güçlükler nelerdir?**

Katılımcılar tarafından aşağıdaki hususlar belirtilmiştir:

Cinsel şiddet davalarında soruşturma süreçlerinde ikincil mağduriyete uğranılmaktadır. Bu davalarda kadınlara zorunlu avukat atanması gerekmektedir. Ancak avukat isteme hakkı olduğu kadınlara hatırlatılmamaktadır. Şiddete uğrayan kadınlara soruşturma süreçlerinde avukat atanmıyor vebu yönde talepte bulunulmuyor. Kolluk görevlilerine de bu konuda eğitim verilmelidir. Cinsel şiddete uğrayan bir kadının ifadesi mutlaka avukat eşliğinde alınmalıdır. Uygulamada savcı gerek görmediğinde avukat olmadan ifadesi alınmaktadır. Sadece şüpheli değil, mağdurun da avukat isteme hakkı olduğuna dair bilgilendirilme yapılmalıdır.

Adli görüşme odalarının (AGO) kullanılması mahkemeden talep edilmelidir. AGO da sosyal çalışmacı, psikolog ve pedagog bulunmaktadır. Örneğin tecavüze uğrayan kadının

ikincil mağduriyete uğramadan ifade vermesi sağlanabilir. Bu şekilde kadınlar daha rahat ifade vermekte, karşı tarafla karşıya gelmemektedir.

Katılımcılar, şiddete uğrayan kadınların şikayet etmediklerini ve cezasızlık kültürünün yaygın olduğunu belirtmektedirler. Bununla ilgili şu husus belirtmişlerdir:

Nevşehir’de iki eşlilik yaygın. Kadın bastırılmış olarak evde kalıyor. Ekonomik nedenlerle bağımlılıkları artıyor. Bu durumlarını sürdürüyor. Psikolojik destek almak aleyhte kullanıldığı için kadınlar gizliyorlar. Kadınların mülk paylaşımında sorun oluyor. Farkındalık ve hak eğitimi önemli, ancak eğitimin ardından iyi yönetilmezse ikincil mağduriyete yol açmaktadır.

Katılımcılar aşağıdaki hususları da vurgulamışlardır:

- Adli süreç uzun olduğundan sorunlu. Karşı taraf ceza olsa da yaptırımlar caydırıcı olmuyor.
- Cezai yaptırımlarının caydırıcı olmaması adalete erişimi engelliyor. Sosyal medyada paylaşılan haberlerde suç işleyenlerin ceza almaması sonuçta yargıya güveni ortadan kaldırıyor.

D.HİZMET KALİTESİ, İZLEME VE HESAP VEREBİLİRLİK

- **Adalet ve adli yardım hizmetlerinin kalitesinin artırılması için neler yapılabilir ?**
Katılımcılar tarafından getirilen öneriler şu şekildedir:
 - Adli hizmetlere başvuran kadınlar, daha çok kadınlardan hizmet almak istemektedir. Bu konuda kadın görevlilerin sayıları arttırılmalıdır.
 - Haklar bilgisine dair eğitim okullarda ve iletişim araçlarında yaygınlaştırılmalıdır.
 - Kolluk sisteminde cezasızlık kültürünün egemen olmasından ve 62 84 uygulamasına dair bilgi eksikliğinin olmasından dolayı yaşanan problemleri gidermek için kolluk görevlilerine eğitim verilmelidir.
 - Jandarma görevlilerine yönelik yapılan kadına yönelik şiddet, KADES uygulaması ve baroların kadına yönelik hizmetleri hakkında verilen eğitimin kalitesi arttırılıp, sürekliliği sağlanmalıdır.
 - Vatandaşlara adli yardım hakkında bilgi verilmelidir.
Barolar hakkında bilgi verilip, vatandaşların barolara karşı endişeleri giderilmelidir.
- **Kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı etkin bir şekilde korunması ve ikincil mağduriyetin önlenmesi için hangi alanların güçlendirilmesi gerekir?**

Katılımcılar tarafından getirilen öneriler şu şekildedir:

- Adli yardım verenlere toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verilmeli ve zihniyet dönüşümü sağlanmalıdır.
- Kadınlara adli yardıma başvuru sırasında destek sağlanmalı ve adli yardımda psikolojik destek de yer almalıdır.
- **Hizmet içi izleme ve değerlendirme sistemi mevcut mu?**
 - Adli yardım alanlara ilişkin istatistik verileri bulunmaktadır.
- **Hesap verilebilirliğe yönelik etkili mekanizmalar var mı?**

- Türkiye’de adalet sistemine güvenmeme sorunu var. Bu nedenle hesap verilebilirliğe yönelik mekanizmalara nadiren başvurulmaktadır. Bunun yerine sosyal medya adaletine başvurulmakta ve bunun da sayıları tehlikeli bir şekilde artmaktadır.

E.KURUMLARARASI İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON

- **Barolar, sivil toplum ve yerel paydaşlar arasında kadınların adalete erişimini desteklemeye yönelik halihazırda işbirliği alanları mevcut mu?**
 - Belediye-Barolarla işbirliği var. Avukatlık hizmeti değil, yönlendirme desteği veriyor. Adli yardımla ilgili bilgilendirme yapılıyor.
 - Türk Kadınlar Birliği-Baro arasında işbirliği bulunmakta.
 - Baro-Üniversite arasında işbirliği var.
- **Yerel düzeyde kadınların adli yardım, hukuki destek ve bilgiye erişimini sağlamaya yönelik çok paydaşlı ortaklıkların geliştirilmesi için neler yapılabilir? Kurumlar arası işbirliğinin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için neler yapılabilir?**
- Katılımcıların önerileri şu şekildedir:
 - Valilikte Eşitlik Birimi var, ancak aktif değil. Baro aslında bu Birimin kuruluşunda rol oynadı. Eşitlik Biriminin canlandırılıp kadın dostu kentler fikri canlandırılabilir. Kurumlar arası koordinasyonu sağlayan bir çatı yok. Bu rolü Valiliğin gerçekleştirmesi çok iyi olur.
 - Kurumlar arası whatsapp grubu kurulabilir-kolluk-baro-valilik anında önlem alıp, çözüm bulabiliyor. Trabzon örneği bu konuda iyi bir örnek teşkil edebilir.

F.ÖNERİLER

- Bilboardlarda sosyal medyada olumlu örnekler paylaşılarak yargıya güven sağlanabilir.
- Nevşehir Valiliği Eşitlik Biriminin Yerel Eşitlik Planının uygulanmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Adli yardım hizmetlerinde yoksulluktan kadın ve kız çocukları daha fazla etkilendikleri için onlara yönelik ayrı bir düzenleme gereklidir.
- Adli yardım hakkında bilgilendirme yapmak gerekmektedir.
- Adli yardıma başvuru için istenen belgelerle ilgili sorunları gidermek için e-devletten bilgilerin barolara açılması, Barolarla kadın konukevlerinde kalan kadınlarla ilgili protokol yapılması sağlanabilir. UYAP üzerinden yapılan sorgulamaların Barolara açılması durumunda bu sorun giderilebilir.
- Adli yardımda yer alacak avukatlara yönelik toplumsal cinsiyete duyarlı adli yardım eğitimi verilmelidir.
- Adli yardım bütçesinin artırılması gerekmektedir.
- Adli yardım bütçesitoplumsal cinsiyete duyarlı olmalıdır.
- Eğitim verirken kadının birey olması bağlamında hareket edilmeli, hak temelli eğitimsağlanmalıdır.
- Adalete erişimle ilgili bilgilendirme için sosyal medyada kısa bilgilendirmeler-dikkat çekici notlar kullanılabilir.
- Adli yardıma nasıl ulaşılacağı konusunda sosyal medya, kamu spotları kullanılabilir.

- Mülteci kadınlara yönelik Göç İdaresi Merkezi hukuk konusunda iletişim hattı oluşturabilir. SMS'le kadınlara bilgi verilebilir.
- Mültecilerle ilgili karakoldan başlayarak her aşamada tercüman desteği zorunlu olmalıdır.

SONUÇ

Nevşehir ilinde yapılan çok paydaşlı toplantı sonucunda kadınların adalete erişimiyle ilgili problemler ve çözüm önerileri saptanmıştır. Toplantıya katılanlara yönelik olarak yapılan değerlendirme anketinde de toplantının amacına ulaşır şekilde sonuçlandığı saptanmıştır. Değerlendirme anketine 26 kadın ve 7 erkek katılmıştır. Toplantının verimliliği yanında, ankete katılanlar özellikle adalete erişimle ilgili bilgilendirme yapılması gerekliliği ve bununla ilgili mülteci/sığınmacı kadınları da içerecek şekilde kadın danışma merkezleri kurulmasını önermişlerdir. Toplantı sonucunda mevcut yapısal problemlerin adalete erişimde engel oluşturduğu, artan yoksulluğun problemleri derinleştirdiği, adli yardımla ilgili kurumsal problemlerin bu hizmetlerin verilmesinde güçlükler yarattığı, cezasızlık kültürünün egemen olduğu, vatandaşların adli yardımı da içerecek şekilde yargıya güvenmediği saptanmıştır. Toplantıda kurumsal yapının toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olması gerektiği ve adalete erişimle ilgili vatandaşların bilgilendirilmesi ihtiyaçları ön plana çıkmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından finanse edilmektedir

Bu proje Avrupa Konseyi tarafından yrtlmektedir

Avrupa Birliği ye ülkeleri bilgi, kaynak ve geleceklerini birleştirmeye karar vermiştir. Bu lkeler, birlikte, kültürel esitlilik, hoşgörü ve bireysel özgürlükleri korurken, istikrar, demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma bölgesi oluşturmusedir. Avrupa Birliği, bu kazanımlarını ve değerlerini sınırları ötesindeki ülkeler ve insanlarla da paylaşmaya kararlıdır.

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kurulusudur. Kurulus, Avrupa Birliği'ne ye tüm ülkeler dahil olmak üzere 46 ye ülkeden olusmaktadır. Tüm Avrupa Konseyi yeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun stnlgn korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Szlesmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Szlesmenin ye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

<http://europa.eu>

www.coe.int

Bu rapor, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin mali desteğiyle hazırlanmıştır. Burada ifade edilen görüşler hiçbir Şekilde tarafların resmi görüşünü yansıtılmamaktadır.